

REDACTIA:
și
ADMINISTRAȚIA:
Batthyányi utca Nr. 2

Articoli și corespondențe pentru publicare se trimit redacțiunii.

Concurese, inserțiuni precum și taxele de abonament se trimit Administrației tipografiei diecezane.

BISERICA ȘI ȘCOALA

FOAIE BISERICESCĂ-ȘCOLASTICĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ: DUMINECA.

PREȚUL
ABONAMENTULUI:
PENTRU
AUSTRO-UNGARIA:
Pe un an: 10 cor.
Pe 1/2 an: 5 cor.

PENTRU ROMÂNIA ȘI
STRĂINĂTATE:
Pe un an 14 franci.
Pe 1/2 an 7 franci.

Telefon pentru oraș și
comitat Nr. 266.

Cu puterea științii.

(s.) În valvârtejul vieții din zilele noastre, când concurența fără scrupul caracterizează, în mare parte, desfășurarea manifestațiilor de ordin social și individual, nu este de mirat, dacă s'a pornit și înaintează, în mod paralel cu indicatele fenomene, un curent de sfidare a moralei și sancțiunii ei, a vieții religioase morale, căutându-se arme pentru a lovi, a înjosi și a degrada rolul mântuitor al credinții, al religiei, care este scutul mântuirii.

Îndrăzneți plâznitori de combinațiuni intelectuale, aduși la suprafața vremurilor și lumii moderne de fluctuația zbuciumărilor fără statornicie din sufletul omenească, nu s'au sfiit de a-și căuta legitimitatea operelor lor de cugetare, căutându-și armele în arsenalele științelor, nutrind credința deșartă, că vor izbuti a înjugă toate manifestațiile din univers, în cadrele legilor stabilite de mintea omenească. Amăgitu-s'au, căci în cadrele putinții omenești »deșertăciuni sunt toate«.

Și învederat este, că o seamă de manifestațiuni de ordin superior, de fapte, fenomene și legi superioare, sunt neîncăpute, cu nemărginirea lor, în mărginirea trecătoare a scăpărării de-o clipă a unei vieți omenești, chiar a serii de generații...

Cu toate acestea, datu-i s'au omului cadrele desăvârșirii sale *relative*, prin puterea credinții și cuceririle științei, pe cari se întemeiază adevărul și viața în realitatea lor.

Adevărata știință, întemeiată pe criterii temeinice, are să răspundă trebuinței progresului universal, împlinit prin cuceririle minții; tot prin știință, fără de înlăturarea credinții, căci întâi oameni suntem și... oamenii poate nu au cunoscut toți, primejdia lăpădării de credință și de Duhul sfânt...

S'a pornit, în zilele noastre, în Franța o mișcare zguduitoare de suflete și de viață, înlăturând până și putința apostoliei, între școlari, »între cei mici«, după cuvintele Mântuitorului: »Lăsați copiii să vină la mine«.

În acel îndepărtat apus, sufletele luminate și inimile calde, prin armele științii potentează puterea

credinții¹⁾, apară credința din trecut și sufletele; prin cărți de știință adevărată, pregătesc, pentru rezistență, viitorimea.

Noi oare să nu avem trebuință de lumina științii, pentru a ne întări sufletele și inima, în legea nouă rămasă dela strămoși, în legea mai luminată și întărită, și mai strălucitoare, mai nebiruită în lumina reflexelor razelor științii?

Mântuiți dintr'un tânguit lung și trecut, prin puterea credinții moștenite din neam în neam, am ajuns și noi, poporul nostru, la răspântia valvârtejului, care caracterizează zilele noastre.

Dela tângirea sufletească și rătăcire, cine și cum va putea mântui poporul, din calea prăpastiei întunecoase, care deschide guri adânci de jur împrejur?

Lumina înțelepciunii, lumina științii, o cere lumea nouă, puterea înțelepciunii sporite prin știință, ea va fi, trebuie să fie și este singurul ajutor real al credinții, singura mântuire.

O cerem noi, o căutăm noi?

Apostolii credinții, cărora, după cuvântul poetului: »Cuvine-se hirotonia...« sunt conștienți oare de datoria lor apostolică, și simt trebuința de »lumină din lumină«?

Și mai întrebăm, — avem izvor de lumină, pentru adăpare? Avem, în aceste zile grele, când... »nădejdea n zilele d'apoi« totuși nu a pierit din sufletele noastre?

A intrat în al doilea an al existenței sale, o revistă, menită de a împrăști lumină și de a încălzi cu focul dragostei apostolice sufletele celor chemați a fi vestitori cuvântului dumnezeesc.

»*Revista Teologică*« din Sibiu, condusă de oameni ai credinții, științii și jertfirii, ia'tă cum e prețuită de frați din biserica soră, prețuitori de lumină.

¹⁾ »*Questions philosophiques. Etudes sociales et litteraires*«, e, o serie de minunate tractate, broșuri ieftene, de popularizare a credinței, armonizate cu rezultatele științei pozitive și a prin cipurilor de artă. — În numerele viitoare ale »Bis. și Șc.« vom analiza cuprinsul a câtorva broșuri de popularizare din biblioteca franceză.

»Revista Teologică din Sibiu a publicat în nr. 11 din 1907 din peana d-lui Dr. Nicolae Bălan un frumos articol, ce ar face cinste ori-cărei reviste teologice apusene... (»Unirea« Blaj, nr. 3 dela 25 Ian. 1908).

Ori:

»Revista Teologică... și-a încheiat anul prim al existenței sale cu 2 numeri bogăți și interesați. Nr. 11 este introdus prin uu studiu foarte frumos despre »S. Ioan Gură de Aur« de Dr. Bălan. *Limpede și frumos, într'o limbă desăvârșită literară*, Dr. Bălan povestește viața plină de triumfuri și umiliri, de iubire și de dureri a celui care s'a făcut cu adevărat Mare Dascăl al bisericii creștine de pretutindenea.

»În ton (ul acesta) de panegiric, e ținut articolul până în fine, de nouă pagini, când încheie, între altele:

»Astfel s'a sfârșit acest vrednic urmaș al lui Hristos și al apostolilor, pecetluind prin moartea sa eroică *conștiința datoriei și a dreptății, puterea adevărului și a moralei, pe care a propovăduit-o în viața sa și statorind pentru toți urmașii săi pilda neperitoare, că dacă au luat asupra lor crucea lui Hristos, când interesele bisericii vor cere, trebuia să aibă virtutea sufletească a o duce și pe Golgota«¹⁾*

Altă apreciere:

»Din nr. 12 al Revistei Teologice relevăm o escelentă predică de Crăciun... *Rar se poate ceti o predică mai frumoasă ca formă, ca limbă dulce românească, și mai bine alcătuită, ca fond...* — (Cu) nr. 1... 1908... relevăm... aprecierile limpezi, frățești, despre propovedaniile lui Maior de G. Tulbure... (Răv. nr. cit. p. 60).

Am dat aceste aprecieri, citațiuni desinteresate, pentru a putea pune întrebarea:

Ce zic, ce fac, față cu »Revista Teologică« cei interesați în primul rând!?

Cei ce au, pentru misiunea lor apostolică, în calitate de slugitori ai altarului și biserici noastre ortodoxe române, a poporului credincios, cuprins și el de valvârtejul vieții din zilele noastre, dacă înțelege și cum înțelege »conștiința datoriei și a dreptății«, puterea adevărului și moralei?...

Nu se vor încălzi oare de »pilda nemuri-toare«, ceice »au luat asupra lor crucea lui Hristos« când datoria lor este, să iee și să dea, »lumină din lumină«?

Trista experiență a revistei învățătorești »Vatra Școlară« să nu aibă²⁾... soră!

Lumina lui Hristos lumineze!...

¹⁾ Răvașul VI. 2. p. 59.

²⁾ În anul prim, R. T. a avut numai 600 abonați; în al 2-lea — și mai puțin. Se poate asta? Este aceasta spre cinstea clerului nostru, care azi nu mai tânjește în sărăcia din trecut?!

Și »când interesele bisericii vor cere«, trebuie, ca toți vestitorii legii noastre: »Să aibă virtutea sufletească, a duce crucea lui Hristos, și pe Golgota«!

Astăzi se biruieste cu puterea științei; aceasta se cere și slugitorilor altarului. *Memento!*

Chestiunea ritului răsăritean în dezvoltarea sa până azi, pe teritoriul ungar.^{*)}

...Eu unul, aflu de foarte firească această minune a istoriei noastre și o înțeleg că a fost posibilă nu numai pentru forța de expansiune sufletească a neamului românesc, ci și prin aceea împrejurare, că ritul oriental, de după natura bisericii orientale, e, și a fost compatibil cu — și capabil de a fi așezat în formele limbii vii a poporului, nefiind condamnat a fi staționar, din punct de vedere al limbii, ca ritul apusean. În chipul acesta chestiunea ritului oriental la noi a avut nu numai o însemnătate dogmatică-bisericască, ci s'a prefăcut în o chestiune culturală a neamului românesc, confirmată prin cel puțin atâtea probe pipăibile, câte erau produsele tiparului românesc de cărți rituale orientale.

Să nu pierdem aici din vedere, că pe acelea vremuri în starea noastră de heloți, ni eră cu desăvârșire eschisă o altă desrobire decât cea prin o cultură proprie a noastră; și tot astfel, când legislația țării ne oprea dela învățatură, eram eschiși dela orice altă cultură decât aceea, care putea să ne vină prin biserica ajunsă și ea numai o umbră, sigura umbră ce ne rămăsese din ce avusem mai înainte...

Da, aceasta umilită biserică a vremurilor de restricte, biserica noastră orientală, își are o organizațiune specifică teritorială. Dânsa, pe lângă îngrijirea intereselor duhovnicești ale fiilor săi, reprezintă (în contrast cu biserica Romană cosmopolită) totodată și principiul național și cultivarea acestuia prin organizarea după teritorii, în biserici particulare sau naționale. Iar această organizațiune e o conformare cu îndelungata praxă a ei, întemeiată pe canonul 34 apostolesc, care știe și ne învață ca fiecare neam să-și aibă biserica sa, sub șeful său propriu. Dacă însă în sinul acestei biserici, a răsăritului, nu am ajuns, decât numai foarte târziu, să ne constituim pe deplin ca biserica românească, cauza e a se cercă exclusiv în mașterele referințe politice și culturale din trecut, pe cari nu am putut a le schimba.

^{*)} Din studiul d-lui Dr. George Ciuhandu publicat în »Candela« nr. 7 din 1907. relativ la raportul dintre limbă și biserică, în dezvoltarea istorică a poporului românesc.

În chipul acesta însă, totuși ea *conserva principiul național*, cel puțin în forma negativă, că ne-a ferit de forțele cutropitoare, pentru ca la momentul potrivit să putem a ne continua existența românească și a o restălmăci și fortifica prin cultură românească.

Dar tot astfel e prea de înțeles și aceea, că ar fi fost egal cu moartea noastră, dacă succedea bisericii Romei să ne scoată din ritul oriental înainte de constituirea principatului ardelean în stat *calvin*, — pentru că în acest caz, sdruncinați bisericește, ne-ar fi fost închisă calea regenerării culturale — singura cale rămasă neînchisă nouă pe atunci! — prin traducerea cărților de ritul bisericesc. Și, închisă aceasta cale prin amalgamizarea bisericească, ar fi urmat o nouă primejdie: în apriga epocă calvinizantă, pătrunsă și de un sentiment național unguresc, descompunerea noastră bisericească-religioasă ar fi putut conduce ușor, în lipsa unei culturi românești destul de intensive și extensive, la contopirea cel puțin parțială în neamul unguresc.

Așa însă cum se petrecură lucrurile în realitate, ni remase măcar alăta, că cel puțin pe la anul 1400 să aflăm conștiința despre ce trebuie să fim și despre drumul ce duce la țintele noastre deosebite¹⁾, să nu mai balansăm între răsăritul *greco-slav* și între apusul Polonilor și Ungurilor de limbă literară și religioasă *latină*²⁾, ci să îmbrățișăm scrisul românesc prin cărțile bisericești, care, se încunună prin introducerea definitivă a limbei vii a poporului, la altar.

Astfel se stabilă, pentru toate vremurile cât vom exista ca Români, legătura viuă a poporului cu biserica sa, iar biserica, care s'a făcut ocrotitoarea singurei comori pământești a neamului românesc din regatul ungar, a limbei, se făcu sanctuar adăpostitor și îndrumător al culturai românești, a cheii viitorului nostru.

Întăiu de ce aș merge înainte, nu pot a nu accentua, fie și numai ca la o parte, că numai contactul cultural reciproc al principatelor și al Ardealului prin mijlocirea schimbului de cărți bisericești în această epocă grea, a fost calea și procesul, prin care s'a realizat *unitatea limbei românești*, a acelei limbi, »pe care — cum zice dl N. Iorga³⁾ — azi o înțelege tot neamul și în care, mai mult decât în orice, el se simte *unul singur*«.

Mi-aș permite aci un mic adaus, dacă aș ști că nu ating susceptibilitatea cuiva, că din parte-mi aflu cumcă posibilitatea închegării unității limbii culturale s'a întemeiat, ca pe *conditio sine qua non*, pe unitatea credinței și a ritului la toți Românii. Fără de această condi-

țiune eră eschisă coatingerea și mai ales imprumul reciproc de cărți bisericești tipărite dincoace și dincolo de Carpați.

Și mi-aș mai permite a adauge și aceea, că isbutirea desrobirei culturale a neamului românesc numai ca făcând parte din sinul bisericii orientale, a fost și rămâne o isbândă culturală de cea mai reală importanță istorică; e și astăzi — un moment de bun augur pentru noi în viitor. Mai departe, această isbândă din trecut, trebuie apreciată după cuviință, mai ales astăzi, când străbunilor noștri jaluzi de sfințenia credinței, pentru faptele lor — voite ori nevoite — le cerem socoteală prin gustul timpului nostru, caracterizat prin — ideia națională, prea justificată în vremea de azi, dar neîmbrățișată de ajuns în trecut...

Din trecutul nostru cultural. ✓

— Urmare. —

Mihail Eminescu, născut în Botoșani (1849) studiază în Cernăuți, unde are de profesor pe Aron Pumnul (în gimnaziu), la a cărui moarte a scris o elegie. Cu liceul abea început, copil precoce, care a cetit foarte mult, — punând în rând biblioteca lui Pumnul, părăsește școala și plecă cu o trupă ambulantă de actori. Umblând când cu trupa când singur și străbătând toate ținuturile locuite de români, odată îl vedem la Sibiu, unde face examen de pe clasa III-a gimn. la școala nemțească, trece și prin Blaj, ajunge la Viena, unde se împrietenește cu I. Slavici și lucrează alături la societatea „România Jună”, contra etimologizilor, reprezentată mai ales de Pumnulenii din Bucovina. Fără să-și completeze pregătirea școlară, își însușește serioase și profunde cunoștințe, prin studierea în mod autodidactic a classicilor greco-romani și a filosofiei.

Publicând câteva poezii în *Familia* apoi trimițând la *Convorbiri literare* poezia „Venere și Madona” (1870) și alte lucrări, E. atrase atențiunea lui T. Maiorescu asupra talentului său deosebit. E trimis la studii la Berlin, de patronul său și amicii săi literari, dar de-acolo în curând se întoarce și e numit director la Biblioteca din Iași. De aci trece la București, la ziarul de opoziție, *Timpul*. Aici muncea mult, și nu-și îngrijea de loc sănătatea.

La dezvelirea statuei lui Ștefan cel Mare a scris celebra sa „Doină”.

Lovit de o boală nimicitoare la 1883 slăbește mult, și nu-și mai revine în puterile de mai înainte. Moare în ospiciul de alienați din București, în Iunie 1889.

Poeziile lui Eminescu, ca fond, cuprind idei *filosofice pesimiste* (de ex. *Mortua est*), despre nimicnicia vieții și mizeriile morale produse de întocmirile sociale; disprețuitor al bunurilor materiale și desnădăjduit de *micimea prezentului, admiră și glorifică trecutul*, (Satira III și Epigonii) cu o putere neîntrecut de vie și expres-

¹⁾ N. Iorga: Ist. liter. a Rom. pag. 5.

²⁾ I. c.

³⁾ În prefața Istoria liter. relig. a Rom.

sivă redând sentimentul național mare, generalizător al său, în care cuprinde întreg neamul românesc („Postume“). Nu-i lipsesc însă nici drăgălașele *idile romantice* (Dorința) nici *descripțiunile* (Somnoroase păsărele) plastice și *mistice* (Inger și demon).

„Călin“ este un basm prea frumos, în versuri, din care recunoaștem simpatia lui Eminescu, pentru legendele poporane, mult trecute prin prizma geniului său strălucitor, prin puterea inagnațiunii și gingășia senină a sentimentelor.

„Impărat și proletar“ pune problema clasei muncitoare „din scunda tavernă mohorâtă“ în contrast cu „Cesarul“, a căruia mărire atarnă dela îndelunga răbdare a „plebei proletare“.

Cele patru Satire ale sale, sunt cap-de opere ale literaturii române, în cari poetul biciuiește păcatele mediului social.

Ca limbă, Eminescu aduce o formă nouă, o limbă bogată, viguroasă, plastică par'că în piatră croită; forma nicicând căutată ci impusă prin sine, ca singura formă posibilă și ca cea mai potrivită, pentru exprimarea acelor idei și simțiri, pe cari le redă.

Iată câteva cugetări mărețe:

Poți zidi o lume 'ntreagă, poți s'o sfarmi; ori ce
[ai spune,
Peste toate o lopată de țarină se depune.

Ori:

„N'avem oști, dar iubirea de moșie e un zid,
„Care nu se 'nfiorează de-a ta faimă, Baiazid.

Dintre cele mai frumoase poezii ale lui Eminescu face parte și „*Luceafărul*“, o povestire fantastică versificată, cu complicațiuni interesante, narative, cu părți de o plasticitate sugestivă, de o gingășie și duișie sufletească fără perech.

„Strigoi“ e o poezie romantică, în care miraculosul magic se arată în toată splendoarea sa. Puterea descriptivă sculpturală a lui Eminescu, ne pune în față figuri, cari vor rămâne, ca simboluri.

Opera lui Eminescu e importantă nu numai ca fond, ci și ca formă. Însăși sunetele sunt potrivite prin așezarea cuvintelor într'o astfel de formă, încât versul pare o muzică și primește uneori o energie extraordinară prin însăși potrivirea la anumite locuri a anumitelor expresiuni.

După expresia Mecenatelul scriitorilor români, a criticului, d-lui T. Maiorescu, Eminescu „a intrupat cele mai înalte gândiri într'o frumusețe de forme, sub a cărei farmec limba română pare a primi o nouă viață“.

A mai scris Eminescu în proză, povestea frumoasă „Făt frumos din lacrimă“ și „Sărmanul Dioniz“ într'un stil strălucitor.

„Geniu pustiu“, un roman scris în tinerețe, apoi o colecție de Poezii poporane și articolele sale număroase publicate prin ziare, în cari nu lipsește interesul și dovada de pricepere a tuturor problemelor de ordin cultural și național românesc, — au fost publicate în anii din urmă, după moartea marelui poet, pentru care:

„Toate-s praf, lumea-i cum este, și ca dânsa suntem
[noi“...

Din școala eminesciană amintim ca talente pe: *Matilda Cugler-Poni* și *Veronica Micle*. Ceialalți, mulțimea de „pesimiști papagali“ — după porecla lui Gherea — n'au lăsat nimic de preț în urma lor.

Ioan Slavici născut (1848) în Șiria, învață în satul nașterii, la Arad la gimnaziu, la Viena Universitatea. Aici face cunoștință și leagă intimă prietenie cu Eminescu, luptând în societatea tinerimei universitare „România Jună“ singuri pentru curentul junimist, cu direcția pumnuleană reprezentată de majoritate.

Trecând în România, după terminarea studiilor, ca profesor în București, colaborează la „Convorbiri Literare“, unde se validează ca un ales, distins prozator și profund cunoscător al poporului de-acasă.

La 1884 trece Munții înapoi și întemeiază ziarul „Tribuna“ în Sibiu.

Activitatea de-aici a lui *I. Slavici* cadrează cu biruința direcției reprezentate de „Convorbiri Literare“, față cu modul de-a serie etimologist, și în Ardeal. Feliul său de a serie, și gruparea unor elemente de talent în jurul său, atât ca scriitori originali, (G. Coșbuc, Popovici Bănățeanul ș. a.) cât și ca traducători și popularizatori de literatură străină (Silvio Pellico, Ebers: în „Biblioteca Tribunei“) și a feliului de a serie, au produs binefăcătorul rezultat; că au pregătit și netezit drumul reunirii elementului românesc, în unitatea de limbă scrisă (literară); o direcție, azi cu totul biruitoare și la noi ca și în România.

Trecând dela rolul însemnat sub raportul cultural, la rolul literar, *I. Slavici* este între fruntașii prozatori români.

A scris două volume „Nuvele din popor“, care se caracterizează prin duișie, humor, judecata chibzuită și dragoste de viață, ce inspiră.

„Popa Tanda“ e un cap de operă! Ne prezintă pe un popă harnic, care ridică la înflorire satul Sărăceni.

Cel vrednic și care știe să-și facă datoria, izbutește în lupta vieții, acesta este principiul fundamental al acestui vioi și viguros scriitor, principiu minunat redat, în „Budulea Taichii“.

În „Moara cu noroc“, o nuvelă, care se apropie de forma de roman, găsim pe *I. Slavici* cum nu-l mai întâlnim în alte bucăți ale sale. Probabil, că s'a găsit mai acasă în alt caracter de scrieri, cum sunt toate celelalte și îndeosebi cele remarcate mai sus, decât în prezenterea lui Lică Sămădăul. În „Moara cu noroc“ artistul a ajuns la o înălțime dramatică de o înaltă forță, — această bucată a și fost tradusă în limba germană.¹⁾

În volum separat a mai publicat un roman tot din părțile noastre (Lipova) cu titlul „Mara“, după numele eroinei. De curând a mai dat publicității romanul istoric „Din Bătrâni“, în două volume.

¹⁾ În Reklam, „Univ. bibl.“ a apărut până acum în I. germană *I. Slavici* și *I. L. Caragiali*.

„Din Bătrâni“ e o încercare de-a reconstrui viața poporului român în timpul migrațiunii popoarelor. Din unele episoade recunoaștem profundele cunoștințe istorice ale scriitorului.

I. Slavici a redactat revista familială, artistică literară „Vatra“, în București, în colaborare cu G. Coșbuc.

De prezent I. Slavici e director și profesor la școala de model pentru fete din Măgurele-Oteteleşanu.

Ioan Creangă, copil de țărani, născut (1837) în Humuleși, județul Neamț, a învățat în școala din sat, apoi în Broșteni — pe care îl descrie prea frumos, în „Amintirile“ sale! — și în fine la Fălticeni, la școala de popie. La 1859 se sfințește diacon în Iași, dar neplăcându-i cariera, face examen de învățător și ajunge învățător în Iași; dar e destituit, fiindcă nu voia să umble cu potcap, apoi iar restituit, pe timpul ministrului T. Maiorescu.

El se împrietenește cu Eminescu, scrie la „Convorbiri Literare“ frumoase povești și minunate „Amintiri“, prin cari scrieri ale sale se ridică la mare și apreciată înălțime. Ultimele sale zile le-a petrecut († 1889) în cășcioara sa din Iași, lovit de greaua boală a epilepsiei.

Dela *I. Creangă* ni-au rămas povești și basme frumoase, spuse de acest iscusit povestitor care crescuse la sat și cunoștea cu atât mai bine farmecul deosebit al potrivirii unor expresiuni și formarea unor construcțiuni după fantazia și firea graiului poporului, cu cât eră și om cu cultură.

Amintim pe „Harap-Alb“, poveste în care întâlnim pe Ochila, Flămânzila, Setilă și Gerilă, cum și pe nelipsitul „șpân“, care îi iese în cale și îl răpune pe erou. Dar eroul va fi mântuit de calul său năzdrăvan. „Soacra cu trei nurori“ și „Capra cu trei iezi“ sunt foarte cunoscute și bune pentru copii.

„Nichifor Coțcarul“ e o frumoasă nuvelă humoristică; „Cinci pâni este o satiră a certăreților și advoacăților ș. a.

„Ioan Roată și Unirea“ este o satiră la adresa boerimii, care nu voiește să împărtășească țărănimea de toate drepturile.

Cum vedem, basmele sau poveștile lui Creangă poartă nota caracteristică a satelor, este o reproducere a lucrurilor auzite în popor; și totuși nu putem să nesocotim și elementul personal, care se întrezărește numai decât în ordinea și măsura cu care sunt expuse produsele poporane, de Creangă. Se întrezărește nota personală, nu ca la P. Ispirescu b. oa. care aduce prin basmele sale serviciu folcloristici¹⁾ aci, la Creangă, folcloristica rămâne în locul al doilea, căci artistul cu adausul său sufletesc se ridică până la nivelul literar, în produsele sale.

„Amintiri din copilărie“ sunt partea cea mai personală²⁾ a operei lui Creangă. Acestea i-au stabilit

reputațiunea de mare prozator. Într'adevăr, alcătuirea meșteșugită a frazei, în care se vede totuși tonul poporan, — scoaterea la iveală a multor provincialisme (din Moldova) cu o putere de expresiune deosebită, vivacitatea narațiunii și sinceritatea cu care povestește cele mai intime amănunte ale vieții lui de copil, toate acestea fac din opera lui Creangă una din cele mai însemnate ale literaturii române.

(Va urma).

Convocare.

În virtutea §-lui 23 din statutele „Reuniunii învățătorilor dela școalele populare confesionale gr.-or. române din protoprezbiteratele: *Timișoara, Belinț, Comloșul-mare și Lipova*“, prin aceasta se convoacă :

adunarea generală a despărțământului Belinț

pe Joi în 17/30 Aprilie a. c. în școala confesională greco-orientală română din comuna *Cladova*.

PROGRAMA:

1. La 8 oare a. m. participare la chemarea Duhului sfânt.
2. Părăstas pentru fericitul membru fondator al reuniunii Vasile Crașovan, fost preot în Babșa.
3. Participare la prelegerea practică din limba maghiară, predată elevilor din clasa III, de către Trandafir Buru învățător în Cladova.
4. Deschiderea adunării.
5. Constatarea prezențelor (în virtutea §-lui 3 din Regulament, absențele se scuză numai pe baza atestatului medical).
6. Observări asupra prelegerii de sub punct 3.
7. Prezentarea rapoartelor și exmiterea comisiunii cenzurătoare.
8. Prelegere practică din limba maghiară (clasa IV, V și VI) de Virgil Amândia învățător în Ictar.
9. „Limba maghiară“ de Iuliu Vuia, recenzione de Simion Faur, învățător în Chisetău.
10. Defectele și ameliorarea actualului plan de învățământ de Ioan Furdian, învățător în Leucușești.
11. Încasarea taxelor și înscrierea de membri noi.
12. Referada comisiunii.
13. Eventuale dizertațiuni, cari trebuiesc însinuate președintelui cu 3 zile înainte de adunare.
14. Propuneri și interpelări.
15. Fixarea timpului și locului pentru adunarea generală proximală.
16. Încheiere.

La această adunare se invită toți membrii ordinari, fondatori și ajutători, precum și toți binevoitorii și sprijinatorii cauzei școlare și a înaintării învățământului poporal.

Leucușești, în 25 Martie (7 Aprilie 1908.)

Ioan Furdian,
președinte.

¹⁾ Redarea materialului de literatură poporană.

²⁾ Adamescu-Dragomirescu: Lit. rom. mod.

Convocare.

Conform §-lui 23 din statute convocăm prin aceasta adunarea generală a despărțământului Timișoara a reuniunii învățătorilor dela școlile conf. gr. or. rom. din protopopiatele Timișoara, Belint, Comloșul mare și Lipova, pe Vineri în 18 Aprilie (1 Mai) 1908 la 9 ore a. m. în școala noastră din Fabricul Timișorii, pe lângă următorul

PROGRAM:

1. La $\frac{1}{2}$ 9 ore a. m. invocarea Duhului s. în biserica gr. or. rom. din Fabric.
 2. La 9 ore a. m. deschiderea adunării prin subscrișul v. președinte.
 3. Constatarea prezenților.
 4. Alegerea președintelui pe restul acestui period.
 5. Prezentarea raportului casarului și a bibliotecarului și alegerea unei comisiuni pentru cenzurarea lor.
 6. Încasarea taxelor restante și curente de 2 -cor. la fondul reuniunii și de 6 cor. la fondul convictului, adică pe anii 1906, 1907 și 1908, de când a intrat în vigoarea regulamentul fondului pentru convict.
 7. »Defectele și ameliorarea actualului plan de învățământ« studiu de Nicolae Nicorescu.
 8. Lecțiuni practică din limba română propusă de Damian Sebeșan.
 9. Cari sunt cauzele, că în general rezultatele asigurării caracterului confesional al școlilor noastre nu sunt mulțumitoare, ce măsuri ar reclama această importantă cauză și cari ar izvoarele din cari s'ar putea creă fondul cultural pentru ajutorarea școlilor?
- Tema liberă, obligatoare pentru toți membrii.
10. Recenziunea cursului de l. română de I. Vuia, scrisă de Antoniu Nevrincean.
 11. Lecțiuni practică din limba română, propusă de Ioani Ghiuchici
 12. Cari sunt impedimentele și defectele învățământului primar și cari sunt mijloacele de salvare?
- Tema liberă, obligatoare pentru toți membrii. Conform §-lui 12 al Regulamentului, fiecare membru, la provocarea președintelui e obligat a lua cuvântul asupra cestiunilor de sub punctele 7, 9, 10 și 12; conform §-lui 3 absențiile se pot scuza numai pe baza atestatului medical, iar în virtutea §-lui 150 al Regulamentului pentru administrarea învățământului, absențiile nemotivate cu atestat medical, constituiesc delict de disci-

plină și tot în virtutea aceluși § taxele restante se vor detrage exoffo din salariul fiecărui membru.

Aceste mi-am ținut de datorie a le comunica fiecăruia spre strictă acomodare.

Beregsău, la 25 Martie (7 Aprilie) 1908.

Constantin Clecan
v.-președinte

Constantin Micu
notar.

CRONICA.

Mănăstire de maici. În Cernăuți, va înființa I. P. S. Sa Mitropolitul Bucovinei, Repta, o mănăstire de maici, pe cheltuiala sa proprie. În această privință s'a și exoperat încuviințarea M. Sale. Maicile vor face serviciul sursurilor de caritate, în cazuri de becală.

Părintele V. Mangra a început să publice în „Telegraful Român“, Nr. 28 și următorii, ca răspuns la părerile d-lui Dr. Augustin Bunea, un studiu temeinic și interesant despre „Ierarhia și Mitropolia bisericii române din Transilvania și Ungaria“. Observăm, că deși lucrurile expuse aci au fost în partea cea mai mare cunoscute și până acum, fiind dezbătute, sucite și răsucite de atâtea ori — totuș studiul părintelui Mangra pe lângă bogate informații, prezintă și o notă originală în interpretarea unor texte vechi, cum sunt cele grecești din anii 951 și 1391 sau cel latinesc din 1494. Deși e o scriere de polemică acest studiu, părintele Mangra păstrează tonul demn al unei discuții vioaie dar serioase, care va rămânea, probabil până la sfârșit, în marginile obiectivității, chiar și față de atacurile extrem de violente, ce trebui să sufere nu tocmai de mult, din partea contrară. („T. N.“)

Alegere de învățator. În 16/29 Martie s'a ținut alegerea de învățator în comuna Jadani (com. Timiș). Bravii poporeni au ales pe Teodor Bucurescu, unul dintre tinerii învățatori cu mari speranțe. Jadani, 16 Martie v. 1908. I. V.

Primirea de elevi în școala c. și r. de cadeți. Pe anul prim al școlii c. și r. de cadeți (infanterie) din Sibiu, se primesc cu începerea anului școlar 1908—1909 (mijlocul lui Septemvrie) aproximativ 25—30 tineri fizicește apti, cari cu 1 Septemvrie anul curent au implinit etatea de 14 ani, dar nu au trecut peste etatea de 17 ani, simțesc în dânsii aplicarea pentru chemarea militară și au absolvat cu succes cel puțin suficient, patru clase civile sau patru clase dela o școală medie. Condițiunile de primire cari totodată cuprind și forma rugării se pot căpăta pe lângă trimiterea anticipativă de 45 fil, la școala de cadeți.

Petițiunile de primire pentru locuri de plătit sunt a se înainta la comanda școlii, imediat după primirea testimoniuului dela finea anului școlar curent, dar cel mult până în 8 Iulie st. n. Dacă petentul are să mai facă vre-un examen de emendare atunci trebuie să trimită un atestat interimal. Cererile necomplete, care se înaintează tocmai în terminul ultim, adică 8 Iulie st. n., nu mai pot fi luate în considerare.

E de observat, că cereri care intenționează obținerea unui loc de tol gratuit, fondat din partea statului, sunt a se înainta necondiționat, la ministru r. ungar de honvezi pentru apărarea țării, până la terminul hotărât, publicat în foaia oficioasă „Rendeleti Közlöny“.

Fidantări. S'au fidanțat Liviu Dublea, învățator în Silindia, cu D-șoara Rozalia Körösladányi, — și George Ispravnic, învățator în Luguzău, cu D-șoara Mărioara Puterici. — Să fie cu noroc!

Publicațiune. Subscrisul public că „decretul“ estradat la 22 Oct. 1904 de Venerabilul Consistor al diecesei Aradului gr. ort. rom. în mod necunoscut l'am perdut. Atarele aflător este rugat să binevoiască a mi-l da în posesiune. *Dud*, la 25. Martie 1908. Cu stimă: *Ioan Volentir*, învățător.

Aviz!

Tipărituri necesare învățătorilor precum: „*Protocolul de dotațiune*“, „*Evidența plătirii salarelor învățătoarești și tipăriturile de înștiințare către inspectorii școlari*“ conform § 10 din Instrucțiunea ministerială referitor la salarele învățătoarești se află de vânzare în tipografia diecezană din Arad. Pentru o școală se recer în total circa 18 coale a căror preț e 1 cor. 30 fil. cu porto cu tot.

Cronică bibliografică.

*Via dolorosa**) Fiind aproape de pragul despărțitor de frați pentru un timp, m'am decis să edau cuvântările mele funebre, urmate de iertăciuni sub titlul de sus, adecă: *Calea durerii*, cari cuvântări promit a corespunde trebuințelor On. preoțimi. Pentru ca să pot scoate opul de sus, alerg la frații preoți de ambele confesiuni și la toți iubitorii de literatura bisericască, cu rugarea, să binevoiască a se înșinua, prin o cartă postală, ca abonați la opul de sus. Cartea va costa 3 cor. și se va plăti numai după ce apare. „*Via crucis via lucis*“. Curtici, com. Arad 16 Martie 1908. Ioan Nicorescu, paroh ort. rom. fost prof. seminărial.

Nuvela alese de Guy de Maupasant, traducere liberă de Ioan Adam (Ed. „Bibliotecei pentru toți“ 30 bani), cu portretul autorului, note biografice și un număr de bucăți alese, nu pot fi caracterizate mai bine decât prin recomandățiunea ce li-o face traducătorul, sub P. S.

„Iată ce ne spune d. Adam:”

„Traducerile acestea le-am făcut acum zece ani — printre alte treburi — așa încât ele rămân pentru mine mai mult o amintire de demult“ (Dar nu fără efect asupra personalității literare a d-tale! reflectăm d-lui Adam. p. Red. s.) „Le dau la lumină în forma lor de-atunci, cu gândul modest, de a folosi cu ceva, la răspândirea și cunoașterea admirabilei opere alui Maupassant. Dacă pe lângă timiditatea și încercările editorilor nostri rari ar veni în ajutor și alte împrejurări mai hotărâtoare, s'ar putea traduce în limba română mai mult și cu mare folos, atât pentru educațiunea mulțimii, cât și pentru formarea limbii noastre literare. Traducând în limba noastră lumea și gândurile din operele celebre, vom lărgi mult sfera de aplicațiune a vorbelor noastre, iar nuanțelor rafinate din alte limbi vor sili și vor mlădiă graiul nostru, ca să devină mai îndemânatic“.

Aceste reflexiuni cu temel, ar fi bine să fie înțelese și de dl *Alcalay*, editorul „Bibl. p. toți“, care nu totdeauna angajază redarea în macar traducători destul de pregătiți, pentru literatură în românește a operelor celebre străine. Celitorul nostru cred că va înțelege valoarea publicațiunii din vorbă, din operele lui Guy de Maupassant.

Luceafărul Nr. 7 cu următorul sumar: Oct. Goga Cântecele mele (poezie). Ioan Adam Constanța pitorească. M. Sadoveanu Faceri de bine. Maria Cunțan

*) Toate redacțiunile dela noi și din țară sunt rugate să publice acest anunț literar.

Cântec (poezie). Maria Cunțan Unui artist (poezie). G. Murnu Monumente antice din Roma. Câmpul lui Marte. Ecaterina Pitiș Povestii (poezie). Maria Cunțan Cel dintăiu bolnav. Cronică: Răspuns dlui Iorga. Congresul presei noastre. Calendarul lui Tolstoi. Din Germania Știri. Poșta Redacției. Ilustrațiuni: Vederi din Roma.

Junimea Literară V. 3. Doi străini la casa lor (versuri) de G. Rotică. Agata Barseșcu în Bucovina. Henrich Ibsen (traducere), Cântec (versuri) de V. Loichita. Irina (urmare). Rămășițe daco-tracice. D. Olișescu, Mignon de Goethe de I. I. Toma. Cronică. Pări de seamă.

Concurs.

Pe baza încuviințării Ven. Consistor diec. N-rul 1386/1908 prin aceasta se escrie concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în foaia oficioasă, pentru îndeplinirea parohiei vacante de *cl. II-a* din *Zeldiș Saturău*.

Emolumentele sunt: I. Dela parohia matră *Zeldiș*: a) Uzufuctul alor 8 jughere pământ estravilan, jumătate arător jumătate fânaț, de după care contribuția are s'o solvească preotul; b) birul parohial uzitat de 121 n-ri de case; c) stolele îndatinate. II. Dela filia *Saturău*: a) birul parohial dela 50 n-ri; b) stolele îndatinate; c) uzufuctul unui intravilan. III. Întregirea dela stat conform cvalificației alesului. IV. De locuință, nefiind casă parohială, se va îngriji alesul pe speșele sale proprii.

Dela recurenți se poștește să aibă cvalificație de clasa II. și sunt avizați să-și susțearnă recursele lor ajustate regulamentar și adresate comitetului parohial din *Zeldiș-Saturău* pe calea P. O. Oficiu protoprezvital al Halmăgiului (Nagyhalmagy) în termenul susindicat, având a se prezenta sub durata concursului și pe lângă stricta observare a §-ului 20 din „Regulam.“ în vre-o Duminecă ori sârbătoare în biserica din *Zeldiș* și *Saturău* spre a-și arăta aptitudinile în serviciu divin respective predicament, cătare și tipic.

Din ședința comitetului paroh. din *Zeldiș-Saturău* dela 30 Ian. 1908.

Teodor Feier,
preș. com. par.

Savu Dorca,
inv. not. com. par.

În conșlegere cu mine: *Cornel Lazar*, protoprezviter.

—□—

1—3

Pentru îndeplinirea definitivă a parohiei de *cl. I. Răpsig*, în senzul dispozițiunii Ven. Consistor de sub Nr. 60/908, se escrie concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în foaia oficioasă „*Biserica și Școala*“.

Emolumentele sunt: 1. Folosirea sesiunii parohiale, constătătoare de 32 jugh. cat. pământ extravilan și folosirea unui intravilan. 2. Stolele uzitate și adecă: dela botez cu feștanie 60 fil., extrase de botez, cununie și de moarte 1 cor., cununii 2 cor., înmormântări până la 7 ani 2 cor., înmormântări peste 7 ani (eșirea sufletului, probod, deslegarea și feștanie 6 cor., pentru cetirea unui evglis (stălp) 2 cor., liturgie 2 cor., sfințirea apei în case nouă 1 cor., maslu 1 cor., feștanie și ori ce fel de slujbă 40 fil. 3. Birul, conform decizului com. par., din ședința sa dela 2/15 Ianuarie a. c. dela sub Nr. 2. 4. Întregirea dela stat, conform cvalificațiunii celui ales.

Dările publice le va solvi preotul ales.

Recurenții sunt poștiți, ca concursurile lor ajustate cu documentele recerute, conform §-lui 17 din Regulamentul pentru parohii și adresate com. par. concernent, să le nainteze în termenul de sus: P. On. Oficiu ppsc gr. or. rom. din Borosjenő, având a se prezenta cu observarea § lui 20 din același Regulament în careva Duminecă ori sârbătoare în s. biserică din Râpsig, apoi a-și arată dexteritatea în oratorie și în cele rituale.

Comitetul parohial

În co. țelegere cu: *Ioan Georgia*, protoprezviter.

—□—

2—3

Comitetul paroh. gr. ort. rom. din comuna *Fibiș* escrie concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare pe parohia de *clasa I.* devenită vacantă prin moartea parohului *Valeriu Miuț*.

Emolumentele împreunate cu aceasta parohie snt: a) Una sesiune urbarială constatatoare din 30 jugăre catastrale; b) $\frac{1}{2}$ jugăr intravilan de sub Nr. consc. 92 și $\frac{1}{2}$ jugăr estrav. aparținător acestuia; c) Venitul stolar uzitat; d) Bir după fiecare $\frac{1}{8}$ sesiune 7 l. grâu și dela fiecare jeler 5 l. grâu; e) Întregirea dotației dela stat, după evaluearea alesului paroh; f) Alesul va fi îndatorat a plăti din al său toate dările publice și e deobligat a catehiza în școalele noastre fără alta remunerație; g) Alesul paroh va avea a da jumătate din venitul parohial văduvei răposatului paroh *V. Miuț*, până la un an dela răposarea acestuia, în conformitate cu §. 12 din Regulament.

Reflectanții au a-și înainta recursurile ajustate conform Regulamentului din vigoare și adresate com. paroh. din *Fibiș*, Prea On. oficiu pprezviteral în *Lippa* iar în vre-o Duminecă ori sârbătoare cu observarea §-lui 20 din Regulamentul pentru parohii au a se prezenta în sf. bis. din comună susmenționată, spre a-și arată dexteritatea în cele omiletice și rituale.

Moise Pelea,
președinte.

Aurel Lepa,
notar.

În conțelegere cu: *Ioan Cimponeriu* adm. protopopesc.

—□—

3—3

Amăsurat decisului Ven. Conz. de sub Nr. 484/1908, prin aceasta se publică din oficiu concurs, pe parohia de **cl. III Govoșdia**, cu termen de **30 zile** dela prima publicare.

Emolumentele sunt: 1) 10 jugăre de pământ arător. 2) 10 hlitre bir, cucuruz sfărmat. 3) Stolele uzitate. 4) Întregirea dela stat 632, respective 1432 coroane, conform evalueării celui ales.

Recurenții au să și înainteze petițiunile lor ajustate reguliamentar și adresate comitetului paroh. din *Govoșdia* la oficiul pprezv. din *Buteni (Butyin)*, având a se prezenta într-o Duminecă ori sârbătoare în sf-ta biserică spre a-și arată dexteritatea în oratorie și rituale

Trăian I. Magier,
pprezviter.

—□—

3—3 gr.

În urma ordinului Ven. Consistor de sub Nr. 1247/1908 prin aceasta public din oficiu concurs pentru îndeplinirea postului învățătoresc vacant din **Troaș**, cu termen de recurgere de **30 zile** dela prima publicare în organul oficios „Biserica și Școala”.

Emolumentele sunt: 1) Bani gata cor. 500. 2) Jumătate sesiune de pământ la deal. 3) 4 stângeni de lemne, din cari se va încălzi și sala de învățământ. 4) Pentru conferințe 20 cor. 5) Pentru scripturistica 10 cor. 6) Pentru curatorat 10 cor. 7) Cvarțir cu două odăi și grădină. 8) Dreptul de pădure și izlaz după pământul învățătoresc. Darea după pământ o solvește învățătorul.

Ceice voiesc să ocupe acest post să avizează, ca recursele lor — ajustate conform regulamentului în vigoare și adresate comitetului parohial din *Troaș* — să le substearnă în termenul regulamentar O. On. Ofic. pprezviteral în *Maria Radna*, iar dânsii să se prezinte în vre-o Duminecă ori sârbătoare în sf. biserică din *Troaș*, spre a-și arată dexteritatea în cântare și tipic. *Maria-Radna*, la 10/23 Martie 1908.

Procopie Givulescu,
pprezviter, inspector de școale.

—□—

3—3 gr.

Licitațiune minuendă.

Pe baza încuviințării Ven. Conz. pe sub N-rul 2303/1907 datul 18 Aprilie (1 Maiu) se publică licitațiune minuendă pentru facerea unui gard de cărămidă la frontispiciul bisericii rom. gr. or. din *Șustră* protoprezv. *Belinț*, cu prețul de exclamare 754 cor. pe ziua de **Dumineca Tomii** în localul școalei, la 11 ore a. m. Preliminarul de spese și condițiunile de licitare se pot vedea la oficiul parohial din loc. Comuna bisericască-și rezervă dreptul a da lucrarea aceluia, în care va avea mai multă încredere. Licitanții nu-și pot forma drept. la diurne și spese de călătorie.

Contractul încheiat pentru întreprinzători va fi valabil după subscriere, iar pentru comuna bisericască după aprobarea Ven. Consistor.

Din ședința comitetului par. gr. or. din *Șustră*, ținută la 30 Martie v. 1908.

Vichentie Coata,
președinte.

Petru Raica,
notar.

—□—

1—3

Încât la licitațiunea minuendă publicată anul trecut nu s'au prezentat întreprinzători, așa bazat pe încuviințarea Venerab. Consistor diecezan de sub Nr. 3479/1907 se publică de nou licitațiune minuendă pentru renovarea Sf. Bisericii gr. or. române din comuna *Petriș*, pprezviteratul *M. Radna* cu prețul de exclamare 2281 cor. 28 fl., pe ziua de **15/28 Aprilie** 1908 la 11 ore a. m. în localitatea școalei din loc.

Licitanții au să depună ca vadiu 10% din prețul de strigare sau în numerari, sau în papir de valoare. Preliminarul de spese și condițiunile de licitare se pot vedea la oficiul parohial din loc

Comuna bisericască își rezervă dreptul de a da lucrarea spre executare aceluia-și dintre licitanți, în care va avea mai multă încredere. Licitanții nu-și pot forma drept la diurne și spese de călătorie.

Contractul încheiat pentru întreprinzători va fi valabil după subscriere, iar pentru comuna bisericască numai după aprobarea Ven. Consistor.

Din ședința comitetului gr. or. rom. din *Petriș* ținută la 2/15 Martie 1908.

Iosif Cimponeriu,
paroh, preș. comitetului.

Eftimie Dura,
notar adhoc.

—□—

3—3